

Τίτλος

Εισηγητής/τρια(Υπεύθυνος Εκπ/κός της υλοποίησης του προγράμματος)

Ιδιότητα

Ηλεκτρονική Διεύθυνση

Περίληψη

Στα πλαίσια πολιτιστικού προγράμματος με τίτλο «**Τα τοπία της Δυτικής Φθιώτιδας μέσα από τη ζωγραφική ντόπιων καλλιτεχνών**» οι μαθητές/τριες του ΕΠΑ.Λ Μακρακώμης ασχολήθηκαν με την παρατήρηση και την περιγραφή έργων ζωγραφικής ντόπιων καλλιτεχνών που είχαν ως πηγή έμπνευσης τα τοπία της Δυτικής Φθιώτιδας. Παρήγαγαν περιγραφικά κείμενα και φωτογράφισαν τα τοπία της ιδιαίτερης πατρίδας τους σε μια προσπάθεια αφενός να αναδείξουν το έργο των καλλιτεχνών και της περιοχής, αφετέρου να εξασκηθούν στον κειμενικό τύπο της περιγραφής με συγκεκριμένο στόχο: την παρουσίαση των έργων σε ειδική εκδήλωση του σχολείου και τη δημιουργία μικρής ταινίας για την προβολή της περιοχής μέσα από την καλλιτεχνική δημιουργία σε συνεργασία με την Επιτροπή Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής του Δήμου Μακρακώμης-Σπερχειάδας.

Λέξεις - Κλειδιά: περιγραφή, αφήγηση, ζωγραφική, τουριστική προβολή.

Εισαγωγή (Περιγραφή ιστορικού γεγονότος-θέματος με το οποίο θα ασχοληθείτε ή έχετε ασχοληθεί, Μεθοδολογικό πλαίσιο μέχρι 350 λέξεις)

Σε επίσημα κείμενα της UNESCO αναρτημένα στον [δικτυακό της τόπο](#) αναγνωρίζεται η σημαντική επίδραση του δημιουργικού πνεύματος στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, στην πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού των παιδιών και των εφήβων και στη διατήρηση της συναισθηματικής ισορροπίας τους. Η «εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες και τον πολιτισμό» είναι μία διδακτική προσέγγιση που προτείνεται από τον διεθνή οργανισμό και εισάγει στην εκπαιδευτική διαδικασία την καλλιτεχνική έκφραση, καθώς και πολιτιστικούς πόρους και πρακτικές, σύγχρονες και παραδοσιακές, ως γνωστικά εργαλεία. Στοχεύει στην ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου, των γνώσεων και των δεξιοτήτων των κοινωνιών ώστε να προωθηθεί μια διεπιστημονική προσέγγιση στη μάθηση.

Οι θετικές επιδράσεις της διδακτικής αξιοποίησης των έργων τέχνης εντοπίζονται στην πνευματική, συναισθηματική και ψυχολογική ανάπτυξη ατόμων και κοινωνιών. Μια τέτοια εκπαίδευση ενδυναμώνει τη γνωστική ανάπτυξη και την απόκτηση δεξιοτήτων, όπως η κριτική, πρωτότυπη και δημιουργική σκέψη και οι επικοινωνιακές δεξιότητες. Επίσης βελτιώνει την κοινωνική προσαρμοστικότητα συντελώντας στην οικοδόμηση προσωπικών και συλλογικών ταυτοτήτων αλλά και αρετών όπως η ανεκτικότητα και η

αποδοχή της διαφορετικότητας, πάνω στις οποίες υφαίνονται οι συνεκτικοί κοινωνικοί δεσμοί.

Η βιωματική μάθηση μέσω της τέχνης αποτελεί ένα δυναμικό τμήμα του πεδίου της εκπαίδευσης (Κόκκος, 2009). Η έρευνα έχει δείξει ότι οι εικαστικές τέχνες συμβάλλουν στη θετική στάση των μαθητών προς το σχολείο και συνεπώς στη σχολική επιτυχία. Επίσης, προσφέρουν υψηλής ποιότητας μάθηση και μάλιστα δημιουργική, καθώς η γνώση που επιτυγχάνεται είναι πολυεπίπεδη και σφαιρική. Η κατανόηση της τέχνης αποτελεί μια σύνθετη διεργασία, η οποία συμβάλλει στην ενίσχυση και την καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού (Bamford, 2006). Η Green (2000) θεωρεί ότι η συστηματική ανάλυση έργων τέχνης επιτρέπει την ανακάλυψη διαφόρων διαστάσεων της πραγματικότητας, καθώς και ποικίλους τρόπους αντίληψης και συμπεριφοράς, που χαρακτηρίζουν τύπους προσωπικότητας ή κοινωνικές ομάδες.

Επιπλέον, η ενασχόληση με έργα τέχνης στο σχολείο ενισχύει την πολιτισμική συνείδηση ενώ η παρατήρησή τους αποκαλύπτει κοινωνικές αξίες, ιστορικά και πολιτικά δεδομένα, φιλοσοφικές αντιλήψεις. Επιτυγχάνεται γνωστική ευελιξία, ερμηνευτική γνώση, φανταστική σκέψη, ανάπτυξη της αισθητικής (Efland, 2002).

Ο βραζιλιάνος παιδαγωγός Paulo Freire αξιοποιούσε την αισθητική εμπειρία στη μετασχηματιστική μαθησιακή διεργασία, η οποία, με κατάλληλους χειρισμούς και με όχημα το διάλογο, οδηγεί τελικά στην κριτική αντίληψη και συνειδητοποίηση της πραγματικότητας. Η «προβληματίζουσα» κατά τον Freire εκπαίδευση στηρίζεται στη δημιουργικότητα και δυναμώνει την αληθινή σκέψη και δράση πάνω στην πραγματικότητα που οδηγεί στην αλλαγή (Freire, 1972). Οι έρευνές του έδειξαν ότι σχέδια εργασίας που ενέπλεκαν τις τέχνες, κυρίως τις διάφορες μορφές της λαϊκής τέχνης, και σχετίζονταν με την εθνική/φυλετική και πολιτιστική ταυτότητα του μαθητή είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των ακαδημαϊκών του επιδόσεων. Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Freire οι εκπαιδευτικοί συνδυάζουν δημιουργικά το γνωστικό αντικείμενό τους με διάφορες μορφές και δημιουργίες τέχνης, επιτυγχάνοντας στόχους και στις δύο περιοχές, γνωστικούς και αισθητικούς. Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξαν και οι πρόσφατες έρευνες της Bamford (2006).

Στόχοι προγράμματος (Ενδεικτικοί -Τροποποιούνται σύμφωνα με το πρόγραμμά σας)

A) Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες και στάσεις

Να εκτιμήσουν την καλλιτεχνική έκφραση των ντόπιων καλλιτεχνών αλλά και γενικότερα να αναπτύξουν την αισθητική τους εμπειρία. Να δεχθούν ερεθίσματα για να ασχοληθούν προσωπικά με την τέχνη (ζωγραφική, φωτογραφία, λογοτεχνία) – και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους. Να εμπλακούν ενεργά στην προβολή του τόπου τους συνειδητοποιώντας την ταυτότητά τους ως δημοτών του συγκεκριμένου Δήμου και αναλαμβάνοντας δράση.

B) Καλλιέργεια γραμματισμών και δεξιοτήτων

Να οξύνουν την παρατηρητικότητα και την κριτική τους ικανότητα ώστε να επιτύχουν εύστοχη διατύπωση και επιτυχημένη περιγραφή. Να συνδυάζουν τον περιγραφικό με τον κριτικό τρόπο. Να εξασκηθούν στη σημειολογία της εικόνας και να καλλιεργήσουν τον οπτικό γραμματισμό.

Γ) Γνώσεις για τη γλώσσα

Να εξοικειωθούν και να γνωρίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του κειμενικού τύπου της περιγραφής και να αποκτήσουν τη δεξιότητα να τα εφαρμόζουν στην πράξη επαρκώς σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές ανάγκες. Να περιγράψουν με ακρίβεια, τάξη και σαφήνεια έναν ζωγραφικό πίνακα (επιλογή παραγωγικού τρόπου οργάνωσης της περιγραφής - από το όλο στα μέρη). Να οργανώνουν την περιγραφή τους στον άξονα του χώρου (κινούμενοι στον οριζόντιο ή κάθετο άξονα, από το κέντρο στην περιφέρεια ή με τη φορά των δεικτών του ρολογιού). Να παράγουν περιγραφικό κείμενο λαμβάνοντας υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο, την απαιτούμενη γλωσσική ποικιλία, προσδιορίζοντας την οπτική γωνία της περιγραφής τους και προβαίνοντας στον δέοντα σχολιασμό.

Φάσεις και διαδικασίες (Περιγραφή φάσεων υλοποίησης και παραδοτέα με τη μορφή υπερσυνδέσμου)

Παίρνοντας αφορμή από το κεφάλαιο «Περιγραφή» της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ Λυκείου και τις προτεινόμενες δραστηριότητες του σχολικού εγχειριδίου, σχεδιάσαμε ένα πολιτιστικό πρόγραμμα που να αγγίζει τα παιδιά και να τα παρακινεί σε δημιουργική ενασχόληση με τις καλές τέχνες. Ο βασικός κορμός του προγράμματος ήταν η περιγραφή των πινάκων και η παραγωγή σχετικού κειμένου, ωστόσο, επειδή κάποιοι πίνακες, τοποθετούμενοι σε ορισμένη σειρά, αφηγούνταν μια ιστορία, σκεφτήκαμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να γράψουν ένα διήγημα και συγκεκριμένα ένα ειδύλλιο με ευτυχή κατάληξη. Η μαθήτριά που προθυμοποιήθηκε να γράψει το διήγημα συμμετείχε στον Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό Διηγήματος ενώ τα παιδιά που φωτογράφισαν τα τοπία της περιοχής τους, πέρα από τη χρήση των φωτογραφιών τους στο τελικό μας προϊόν, συμμετείχαν σε τοπικό μαθητικό διαγωνισμό φωτογραφίας.

Στη φάση της προετοιμασίας κρίθηκε σκόπιμο να προβληθούν μικρές ταινίες με περιγραφές έργων τέχνης ώστε να γίνει πιο κατανοητό το έργο που τους ζητήθηκε. Παρακολούθησαν την [περιγραφή της βυζαντινής εικόνας](#) της Γέννησης του Χριστού, την [περιγραφή έργων του Da Vinci](#) από τη σειρά «Μια παλέτα γεμάτη ζωή» της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης και επιπλέον, για να έχουν στη διάθεσή τους και κειμενικό πρότυπο περιγραφής ζωγραφικού πίνακα, τους δόθηκε η περιγραφή του πίνακα του Θεοτοκόπουλου [«Η ταφή του Κόμη Οργκάθ»](#) και η αντίστοιχη του πίνακα του Rene Ruaux [«Η Ελλάδα εξεγείρεται»](#) από τα Μαθησιακά Αντικείμενα του Φωτόδεντρου. Λόγω του γεγονότος ότι οι συγκεκριμένοι πίνακες που περιέγραψαν ανήκουν στην

τέχνη παίνε, κρίθηκε σκόπιμο να υπάρξει μια εξοικείωση των μαθητών με το συγκεκριμένο είδος τέχνης μέσα από μια σχετική [μικρή ταινία](#).

Εν συνεχεία προχωρήσαμε δίνοντας στους μαθητές τις γενικές οδηγίες περιγραφής ζωγραφικού πίνακα: ακολουθούμε τον παραγωγικό τρόπο οργάνωσης της περιγραφής, το οποίο σημαίνει πορεία από το όλο στα μέρη και μάλιστα από πάνω προς τα κάτω και από την περιφέρεια στο κέντρο. Εστιάζουμε πρώτα στο κέντρο και προσπαθούμε να βρούμε τις νοητές γραμμές που χωρίζουν το έργο σε μέρη (τετράγωνα, ορθογώνια, κύκλους).

Το ερωτηματολόγιο που βοήθησε στην επεξεργασία των πινάκων περιελάμβανε τα ακόλουθα ερωτήματα: Αφού δώσετε μια συνολική εικόνα του πίνακα (τι βλέπουμε, ποιο είναι το θέμα), απαντήστε στα ερωτήματα: 1) Τι βρίσκεται στο κέντρο του πίνακα; Ποιο είναι το βασικό μοτίβο γύρω από το οποίο οργανώνονται τα επιμέρους στοιχεία; 2) Ποιο είναι το πλαίσιο, το σκηνικό, τι χρώματα κυριαρχούν, υπάρχει φως ή πηγές φωτός; Ποιος είναι ο χρόνος του πίνακα (εποχή, ώρα της ημέρας); 3) Ποια πρόσωπα απεικονίζονται; Πώς είναι τοποθετημένα; Τι κάνουν; 4) Υπάρχουν αλληγορίες, συμβολισμοί; Τι συναισθήματα μας γεννά ο πίνακας;

Οι μαθητές και οι μαθήτριες εργάστηκαν και σε ομάδες και ατομικά. Στην πρώτη φάση χωρίστηκαν σε τριάδες έτσι ώστε να περιγράψουν συγκεκριμένο αριθμό πινάκων και να καταλήξουν σε ένα ενιαίο κείμενο που να αποδίδει τα γενικά χαρακτηριστικά της συλλογής αυτής. Να αναφερθούν δηλαδή στη θεματολογία των έργων, στην παρουσίαση των τοπίων της περιοχής, των αγροτικών εργασιών που γίνονταν τα παλαιότερα χρόνια αλλά και του τρόπου ζωής των ανθρώπων, των ηθών και των εθίμων τους, όπως ζωντανεύουν μέσα από τους πίνακες. Εν συνεχεία τα επιμέρους κείμενα συγχωνεύτηκαν σε ένα, το οποίο ηχογραφήθηκε για να χρησιμοποιηθεί στην ταινία.

Το τελικό προϊόν του προγράμματος είναι [η μικρού μήκους ταινία](#), η οποία περιλαμβάνει τους ζωγραφικούς πίνακες της Ιωάννας Ξέρα και τις φωτογραφίες των μαθητών ως οπτικό υλικό και ηχογραφημένο το τελικό κείμενο που προέκυψε από την επεξεργασία των επιμέρους κειμένων των ομάδων.

Συμπεράσματα

Το βασικό ζητούμενο ήταν η συναισθηματική εμπλοκή των παιδιών με την καλλιτεχνική έκφραση της ζωγράφου, καθώς και με την απεικόνιση της περιοχής τους σε μια εποχή που έχει παρέλθει αλλά μένει ζωντανή στις καρδιές των γονιών και των παππούδων τους. Η θέαση των τοπίων και των ανθρώπων που αναπαριστάνονται στους πίνακες με τα μάτια της ψυχής και της καρδιάς των παιδιών λειτούργησε ως καθοριστικό κίνητρο ώστε να εργαστούν με προθυμία και να αφιερώσουν πολύ από τον ελεύθερο χρόνο τους στο πρόγραμμα. Η αίσθηση της επίτευξης και η επιβράβευση, τόσο από τους γονείς, τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, όσο και από την τοπική κοινότητα, είχαν θετικές επιδράσεις στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των παιδιών και την περαιτέρω κινητοποίησή τους.

Βιβλιογραφία

Κόκκος, Α. (2009). Ανάπτυξη της Δημιουργικότητας μέσα από την επαφή με την Τέχνη. 1^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (29-31/5/2009). Δ/ση Β/θμιας Εκπσης Ανατ. Αττικής /Ιδρυμα Ευγενίδου, 77-85.

Bamford, A. (2006). *The Wow Factor. Global Research Compendium on the impact of the Arts in Education*. Waxmann Verlag GmbH.

Efland, A. D. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. (New York: Teachers College Press & Reston, VA: National Art Education Association)

Freire, P. (1972). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα (1977): Εκδόσεις Ράππα.

Green, M. (2000). *Releasing the Imagination*. San Francisco: Jossey-Bass.

Διαδίκτυο

Δικτυακός τόπος Unesco

<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/arts-education>

Δικτυακός τόπος <http://www.thefreireschool.org/arts-integration-the-shield.html>